

CAESAR DIVI FILIUS AUGUSTUS: ROMA'NIN İLK KAYSER'İ Mİ YOKSA CUMHURİYET'İN YENİLEYİCİSİ Mİ?

Gül den ÇİÇEKDAĞI*

Özet

Augustus (M. O. 63-M. S. 19 Ağustos 14) Roma tarihinin en önemli şahsiyetlerinden birisidir. M. O. 49 senesinde ilk defa Diktatör ünvanını alan Caesar'ın ve ondan önce iç savaşları politikaya alet eden Sulla'nın çizdiği yoldan yürür ve Roma'da Cumhuriyet devrini kapatıp Principatus'un kurucusu olarak tarihe geçer. Amcası Caesar hiç bir generalin kendisinden önce ulaşamadığı bir güce ulaşır ve kendisini dictator perpetuus ilan eder. Onun varisi ve evlatlığı olan Octavianus da ondan geri kalmayarak res publica adı altında monarşik sistemini yavaş yavaş inkişaf ettirir. Augustus'un ve Romalı tarihçilerin eserlerinde ise her fırsatta res publica restituta'nın altının çizilmesi oldukça dikkat çekicidir. Bu durumda cevaplanması gereken soru şudur: Modern tarihçilerin büyük çoğunluğu tarafından kayser olarak tanımlanan Augustus için Cumhuriyet'in yeniliyecisi tabirinin kullanılması ne derece doğrudur?

Anahtar Kelimeler

Augustus, Roma İmparatorluğu, Principatus, İmparator, Cumhuriyet

CAESAR DIVI FILIUS AUGUSTUS: EMPEROR OR THE RESTORER OF THE REPUBLIC?

Abstract

Augustus Caesar (63 BC-19 August 14 AD) was one of the important figures of the history of Rome. Caesar was appointed dictator first in 49 BC and followed the way of Sulla who made the civil wars as an instrument for the policy and ended the Republican Period and passed into the history as the founder of the Principatus. Julius Caesar declared himself as the dictator perpetuus and attained a power that no generals had ever. His legal heir and adopted son, Octavianus didn't stay behind of him and developed res publica in the form of a monarchy gradually. The underlining of "res publica restituta" in the works of Augustus and Roman historians at every opportunity is highly remarkable. So, the question in need of answer is: to what extent to use the title of "renovator of the Republic" is right for Augustus, called as "emperor" by the vast majority of the modern historians.

* Dr. Phil., Berlin/Almanya. gcicekdagi@yahoo.de

Key Words

Augustus, Roman Emperor, Principatus, Emperor, Republic

GİRİŞ

Augustus, Julius Caesar'ın yeğeni ve evlatlığı olarak, amcasının öldürülmesinden sonra (M. Ö. 15 Mart 44) on dokuz yaşında politikaya atılır. Çok genç ve deneyimsiz olmasına rağmen selefinin vasiyetine uyarak onun politik ve maddi varisi olmayı kabul eder. Ertesi yıl (M. Ö. 43) Marcus Antonius ve Marcus Aemilius Lepidus ile güç birliği yaparak suikastçileri cezalandırır (ikinci Triumvirat). Çıkar birliği olan bu askeri diktatörlük Triumvirlerin ortak hedefleri kalmadığından dolayı çöker. Güçsüz halka olarak adlandırılabilen Lepidus devreden çıkarıldıktan sonra Octavianus ve Antonius'un arasındaki husumet tekrar alevlenir. Nitekim M. Ö. 2 Eylül 31'de iki general Actium Savaşında karşı karşıya gelir. Kleopatra ile güç birliği içinde bulunan Antonius'un birlikleri bu muharebede yenik ayrılır. Roma güçlerinin M. Ö. 30'da İskenderiye'yi kuşatması karşısında çaresiz kalan Antonius ve Kleopatra intihar ederler. Genç Caesar tek tek bütün rakiplerini ortadan kaldırarak Roma'nın tek hakimi ve dünyanın en güçlü isimlerinden birisi olmuştur. Halkın onun bu büyük zaferinin ardından ondan, on beş yıl süren iç savaşlarda harabeye dönmüş *res publica*'yı yenilemesini ve barışı sağlamasını bekler. Elde ettiği gücünü muhafaza edebilmek için yurttaşlarının onayına ihtiyacı olan Octavianus böylece rejimini anayasal çerçeveye içerisinde kurmaya mecbur kalır. Romalıların yazılı bir anayasası olmaması ise onun lehine olur. Çünkü bu sayede magistralların yetkilerini büyük tepkilere yol açmadan kendi çıkarları doğrultusunda ve politik atmosfere göre şekillendirmesi kolaylaşır. Octavianus kendisi için resmi olarak yenimevki oluşturmaksızın Cumhuriyet döneminde var olan güçleri veya onların yetkilerini şahsında toplar. Seleflerinin hatalarından ders çıkaran Augustus M. Ö. 22'de kendisine teklif edilen diktatörlüğü monarşi olarak tanımlanmaması için geri çevirir.¹ Actium'un galibine, aslında seçim yolu ile elde edilen ve bir şahısta toplanması cumhuriyetçi ilkelerce kabul edilemeyen bir dize yetki, ayrıcalık ve onurlar tanınır. Devletin sadece kendisi tarafından yönetilebilir bir şekil alması birkaç sene sürer ve neticede Principatus diye bilinen yapı ortaya çıkar.²

¹ Aug., Res Gestae 5. (=Augustus, Filyatı 5. Bölüm).

² Schlange-Schöningen: Augustus, s. 87f.

I. AUGUSTUS DÖNEMİNE AİT KAYNAKLAR VE BİLGİ DÜZEYİ

Augustus dönemine ait bir çok eserin kaybolması ve her monarşik yapıda olduğu gibi insanların ifade özgürlüklerinin son derece kısıtlı olması tarihi gerçeklerin ortaya çıkarılmasını güçleştirmektedir. Kaybolan eserler arasında Augustus'un ve sadık yandaşı Agrippa'nın otopiyo grafileri, Maecenas ile Messala Corvinius'un hatıratları ve Roma tarihinin en temel kaynaklarından kabul edilen Titus Livius'un o devri anlatan kitapları yer alır. Dönemin en önemli kaynakları olarak elimizde sadece Suetonius'un Kayser-biyografileri, Cassius Dio'nun Roma tarihi, Horatius, Vergilius, Ovidius gibi şairlerin eserleri ve Augustus'un Res Gestae'si (tanrılaşmış Augustus'un Fiiliyatı) bulunur.³ Bunların haricinde bir de Şamlı Nikolaos'un kaleme aldığı bir Augustus-biyografisi mevcuttur. Lakin Herodes'in danışmanlığını ve saray tarihçiliğini yapan Yunanlı bilginin imparatoru doğu eyaletlerine meşru hükümdar olarak tanıtmaya amaçlı yazdığı kitabında Princeps'in sadece gençliği anlatılır.

Alman tarihçiler her fırsatta, kayserlerin bütün imparatorluktaki bilgi akışını kontrol ettiğinin ve kendi çıkarları doğrultusunda yönlendirdiğinin altını çizerekler. Bu da kaynaklardan edinilen bilgilerin objektifliğinden, doğruluğundan şüphe edilmesi gerektiği neticesini doğurur. Caesar'ın halefi dahil bütün hükümdarlar gelecekteki nesiller tarafından saygıyla anılma ve isimlerini tarih sayfalarına altın harflerle yazdırma gayretleri içerisindedir. Horatius, Ovidius, Propertius, Vergilius gibi dönemin ünlü şairleri Princeps'in bu arzusunu yerine getirmekle görevliydi. Sadakatlerini ispat edebilme ve onun ilgisine, desteğine nail olabilme adına eserlerinde Augustus'dan ve icraatlerinden övgüyle bahsederekler. Başlıca işledikleri konular ise ahlaki değerlerin yenilenmesi, imparatorluğun sınırlarının hiç görülmemiş şekilde genişletilmesi ve Augustus'un ilahi mertebeye yükselişidir. Roma devletindeki huzursuzluklar ve darbeler sonucunda halk istikrarı, refahı ve fazileti sağlayabilecek bir kurtarıcı, dünyaya tek başına hükmedebilecek bir mesih beklentisi içerisine girmişti. Yandaş şairler Augustus'u beklenen o kurtarıcı sıfatına bürünerek ona ilahi bir fonksiyon atfediyorlar ve böylece onun hükümdarlığına ilahi bir meşruyet kazandırmak istiyorlardı.⁴

Actium Savaşı'ndan sonra Octavianus, bir dış savaş kazanmış muzaffer komutan edasıyla karşılanır. Tarihi ve edebi eserlerde onun Roma'yı yabancı hükümdarlardan kurtardığı ve Kleopatra'nın Antonius'u

³ Dahlheim: Die Begründung der Monarchie und das augusteische Zeitalter, in: Geschichte der Römischen Kaiserzeit, s. 170f.

⁴ Dahlheim: Geschichte der Römischen Kaiserzeit, s. 171f.

kendi ihtirasları için baştan çıkartıp soysuzlaştırdığı vurgulanır. Mesela Horatius “Kleopatra’nın ölümü” adlı şiirinde o zamanın propagandasına riayet ederek Mısır kraliçesinin Roma’nın idaresini ele geçirmeye tinde olduğunu öne sürer. Onun yenilgisi ve ölümünden son derece memnuniyet duyduğunu mısralarında açıkça belirten şair, intihar ederek kendisinin zafer alayında ganimet olarak sergilenmesine fırsat vermeyen düşmanın bu hareketini, ona olan nefretine rağmen takdir eder.⁵ Octavianus’un asıl rakibi olan ve ihanetle suçlanan Antonius’un ise, adının ne Horatius’un şiirlerinde ne de Augustus’un Fiiliyat’ında geçmemesi oldukça dikkat çekicidir. Bunun temelinde hain olarak damgalanan komutanın isminin zihinlerden silinmesi gerektiği ve anılmaya bile layık olmadığı düşüncesi yatmaktaydı.

II. DEVLET İÇİNDEKİ KONUMU: HÜKÜMDAR AUGUSTUS SENATONUN ROLÜ

Genç Caesar Cumhuriyeti temsil eden Roma Senato suna söz hakkı tanınması ya da en azından tanınmayor görünmesi gerekiyordu. Fakat Augustus gibi bir hükümdar bu kurumun sadece kendi icraatlerini ve yasa tasarılarını onaylayan bir güç olarak var olmasına müsaade edebilirdi. Dolayısıyla onun ilk hedeflerinden birisi Senatoyu belirleyici politik faktör olarak eleyerek güçsüz hale getirmek olmalıydı.

Antonius karşısındaki galibiyetiyle barışı sağlayan Octavianus’dan bir sonraki etapta tahribata uğramış devlet yapısını yenilemesi bekleniyordu. Evlatlık alındığından bu yana amcası Caesar’ın ismini kullanarak siyasete girmiş olduğu ve Romulus’a özenerek Roma’nın ikinci kurucusu olarak anılmak istediği halde, onlarla irtibatlandırılması söz konusu olamazdı. Çünkü ikisi de tiran olarak tanımlanarak senatörler tarafından öldürülmüşlerdi. Onun için Genç Caesar’ın amacı, devletin eski yapısını ve adetlerini sürdürüyor görünüp, Cumhuriyet vasfı altında yeni düzenini kurmak olmalıydı. Yani neticede Augustus’un getirdiği Principatus bazı tarihçilerin kabul ettiği aksine eski res publica’nın tekrar inşa edilmesi değil, bilakis monarşinin ta kendisiydi.⁶

Cumhuriyet döneminde üyelerini sadece asillerin oluşturduğu ve devletin temel organından ziyade devletin ta kendisi olarak kabul edilen Senato, Roma’nın bütün politik geleneklerini ve tüm memurlarının tecrübelelerini temsil ediyordu. Sadece bir danışma organı olmasına rağmen magistrallar bu kurumun kararlarını uygulamayı kendilerine vazife

⁵ Horatius, Oden 1, 37. (=Horatius, Oden 1. Kitap: 37. Bölüm).

⁶ Principatusu eski res publica’nın yenilenmesi olarak görülenler: Ed. Meyer, J. Kronmayer ve R. Heinze.

edinmişlerdi.⁷ Yani Senato'nun aldığı kararlar gayri resmi birer emir hükmünde idi. Bu da devletin idaresinin her sene yenilenen magistraların değil de Senatonun elinde olduğunun göstergesiydi. Emperyal genişleme ve iç savaşlarla birlikte bu hassas denge sarsılır. Şahsi ordulara sahip güçlü generaller kendi taleplerinin yerine getirilmesi için Senatoya baskı uygulayarak magistraların Senato karşısında üstünlüğünü sağlar.⁸ Bunlardan birisi de M. Ö. 88 ve 83 yıllarında Roma'nın kutsal sınırlarını ihlal ederek askerleriyle başkente giren Lucius Cornelius Sulla'dır. Fakat Octavianus'un aksine Senatonun yetkilerini ve hâkimiyetini yeni yasal düzenlemelerle eski haline getirmeye, onarmaya çalışmıştır. Örneğin C. Gracchus'dan önce olduğu gibi sadece sanatörlerin hâkimlik yapmasına müsaade eder.⁹

Augustus M. Ö. 28 de çocukluk arkadaşı Marcus Vipsanius Agrippa ile birlikte bir *lectio senatus* gerçekleştirir. Üyeliklerin tekrar gözden geçirilmesinin Senatonun saygınlığını artırma amaçlı olduğu kanaatini oluşturmak istese de, karşıtları onun bu şekilde senatörleri şahsına bağlamaya ve potansiyel muhaliflerini kuruldan çıkarmaya çalıştığını biliyordu.¹⁰ Kısa süre önce orduları *Actium*'da bozguna uğratılmış Antonius'un mecliste hala yandaşlarının bulunması daha iktidarını tam güvence altına alamamış Octavianus için büyük tehlike arz ediyordu. Diğer taraftan ise on beş sene süren iç savaşlar sonucu aristokrasinin önde gelenlerinin neredeyse tümünün yok olması yeni bir sistem kurmakta olan *Princeps*'in lehine olmuştur. Boşalan koltukları sadakatinden emin olduğu yandaşlarıyla doldurarak Senatoyu kendine daha bağlı hale getirir. Aynı sene bir de nüfus sayımına (*census*) gidilir. Bu sayede Octavianus patricilerin varlığı hakkında fikir sahibi olur ve edindiği bilgilerden yararlanarak Senato üyeliği için şart koşulan asgari varlık düzeyini belirler. Vergi miktarlarını tespit etme bahanesi ona üyeliğinden hoşnut olmadığı kişileri eleme ve istediği kişileri de maddi destek sağlayarak meclise sokma imkanı verir.¹¹

M. Ö. 29 da Augustus, fiiliyatında da belirttiği üzere, bir çok insanı patrici konumuna yükseltir.¹² Ünlü Yunan tarihçi Cassius Dio bunu patricilerin büyük bir bölümünün iç savaşlar esnasında ölmesine bağlar.¹³

⁷ Meyer: *Römischer Staat und Staatsgedanke*, s. 209f.

⁸ Deltenhofer: *Herrschaft und Widerstand im augusteischen Prinzipat*, Die Konkurrenz zwischen *res publica* und *domus Augusta*, s. 11.

⁹ Meyer: *Römischer Staat und Staatsgedanke*, s. 318ff.

¹⁰ Aug., *Res Gestae* 8 (Augustus, Filiyatı 8. Bölüm); Schlange-Schöningen: *Augustus*, s. 12.

¹¹ Deltenhofer: *Herrschaft und Widerstand im augusteischen Prinzipat*, s. 65-68.

¹² Aug., *Res Gestae* 8. (=Augustus, Filiyatı 8. Bölüm).

¹³ Cass. Dio 52, 42, 5. (=Roma Tarihi 52. Kitap; 42. Bölüm; 5. Paragraf).

Lakin bu icraatıyla Octavianus sosyal yükselişe geçen bu aileleri kendine minnettar bırakarak yeni destekçiler kazanma ve aristokrat kesimin içinde kendine bağlı yandaşlar oluşturma peşindeydi. Çünkü bu adamlar Cumhuriyetin yürütme organlarını teşkil eden Senato ve Comitia Centuriata'da söz hakkına sahipti. Bunun dışında Actium'un galibi kurul üyelerini daha iyi kontrol edebilmek adına yeni kısıtlamalar getirir. Örneğin senatörlerin Princeps'den izinsiz İtalya'yı terk etmeleri yasaklanır. Böylelikle Caesar'ın mirasçısı Roma topraklarının dört bir yanında bulunan clientela ve Roma'daki efendileri arasındaki bağları zayıflatmak ve aristokratların eyaletlerdeki ordulara ulaşarak kendine karşı isyan başlatmalarını engellemek ister. O senelerde Octavianus daha ordular üzerinde yegane komuta hakkına sahip olmadığından bu tedbirler son derece ehemmiyetlidir. Senatörlerin seyahat özgürlüğünü bir bakıma ortadan kaldıran bu düzenlemeler ona ayrıca imparatorluk içerisindeki bilgi akışını denetleme ve yönlendirme imkânını sağlar.¹⁴ Kısacası atılan bütün adımlar tek bir gayeye hizmet etmekteydi, iktidarını güvence altına almaya.

M. Ö. 27: AUGUSTUS İÇİN BİR DÖNÜM NOKTASI

Augustus politikaya atıldığından beri rakiplerine çoğu zaman merhamet etmemiş, ayrıca Romalılar'ın tasvip etmediği birçok harekette bulunmuştu. Geçmişini unutturmak ve yeni bir dönemin başladığının işaretini verebilmek için Actium Savaşı'ndan sonra Antonius'un taraftarlarının büyük bir kısmını bağışlar. M. Ö. 28 yılında ise üçlü hükümdarların aldığı bütün kararları iptal eder.¹⁵ Tacitus Annales'inde onun böylece kendisinin diğer Triumvirlerden farklı olduğunun mesajını vermeye, belki de suçu fazlasıyla meslektaşlarına yüklemeye çalıştığını öne sürer. Tarihçi Octavianus'un bu beyanatını ise iktidarından emin oluşunun bir göstergesi olarak değerlendirir.¹⁶ Aksi takdirde onun gibi zeki bir siyasetçinin güçsüzlük emaresi olarak algılanabilecek bir itirafta bulunması zaten olanaksızdır.

M. Ö. 13 Ocak 27'de yedinci kez Consul koltuğuna oturan Actium'un galibi, Senatonun toplantı salonundaki (curia) konuşmasında, devletin bekası için çalıştığının altını çizerek ve babasının intikamını alabilmek için yaptığı girişimlerinden ve başarılarından bahseder. Ardından bu iki hedefine ulaştığı içinde herkesin rızasıyla (consensus universorum) ona verilen olağanüstü yetkilerinden feragat ettiğini ve onları

¹⁴ Dettenhofer: Herrschaft und Widerstand im augusteischen Prinzipat, s. 68ff.

¹⁵ Cass. Dio 53, 5, 5. (= Cassius Dio, Roma Tarihi 53. Kitap; 5. Bölüm; 5. Paragraf).

¹⁶ Tac. Ann. 3, 28, 2. (= Tacitus, Annales 3. Kitap; 28. Bölüm; 2. Paragraf).

asıl sahipleri olan Senato ve Roma halkına iade ettiğini açıklar.¹⁷ Lakin Octavianus'un kastı sadece Roma eyaletleri ve orduları üzerindeki emir ve kontrol yetkisidir. Ne Consul olarak görevinden çekilmeyi ne ona tanınan ayrıcalıklar ve onurlardan vazgeçmeyi düşünür. Bu iadeyle doğrudan birliklerin üzerinde bir kontrolü kalmasa da o muvazzaf ve emekli askerlerin sadakatine sahipti. Octavianus bu icraatıyla sadece res publica'ya dönüleceğinin işaretini vermek ve beklentileri yerine getirmek ister. Büyük çoğunluğunu kendi taraftarlarının oluşturduğu senatörler bu teklifi kabul etmeyip, istikrarın devamı için ona yetkilerini gelecekte de elinde tutması için yalvarırlar. Bu toplantıda olanlar kurgulanmış, önceden danışmanları ve arkadaşları ile en ince noktasına kadar planlanmış bir gösteriden başka birşey değildi. Bu şekilde Octavianus tiran damgası yemeden halkın otokrati olarak konumunu meşrulaştırır. Onu desteklemeyen senatörler onun büyük mücadeleler sonucu elde ettiği gücünden kolay kolay vazgeçmeyeceğinin bilincindedirler. Onların olaylara açık açık karşı gelecek güçleri olmadığından gelişmeler karşısında sessiz kalmayı tercih ediyorlardı. Çünkü Octavianus'un arkasında koskoca bir ordu, devasa maddi imkanlar, son derece güçlü bir parti ve Agrippa gibi sadık ve başarılı generaller vardı. Yani barışa giden yol Actium'un galibiyle işbirliğinden geçmekteydi, aristokratlar da bunun farkındaydı.¹⁸

13 Ocak oturumu büyük bir özen içerisinde hazırlanmış bir darbenin sadece ilk adımıydı.¹⁹ Üç gün sonra, yani M.Ö. 16 Ocak 27'de, darbenin ikinci adımı atılır. Senatonun ısrarı üzerine Caesar'ın varisi kargaşalar ve huzursuzluklar içerisindeki sınır eyaletlerinin idaresini üstlenir. Cassius Dio'un aktardığına göre Octavianus Senatonun korkusuz bir şekilde imparatorluğun en güzel yerlerinden kazanç elde edebilmesini bahane eder ve eyalet yönetimine ortak olur. Yunan tarihçi bu uygulamayla onun aslında senatörleri askersiz ve silahsız bırakmak ve birlikleri kendi kontrolü altında toplamak istediğini vurgular.²⁰ Bu sayede Octavianus, lejyonların büyük bir bölümünün konuşlandığı provinciaları ele geçirir ve aristokrat meclisinin silahlı bir isyan çıkarma riskini ortadan kaldırmaya çalışır. Despot suçlamalarından kaçınmak ve cumhuriyetçi geleneklere riayet ettiğini sergilemek için Senatonun emrine de silahlı birlikler verse de kendisinin toplam yirmi lejyonuna karşı beş veya altı lejyonluk bir askeri güç kıyaslanamayacak kadar zayıftır.

¹⁷ Aug., RG 34. (= Augustus, Filyatı, 34. Bölüm).

¹⁸ Eck: Augustus und seine Zeit, s. 44; Schlange-Schöningen: Augustus, s. 87.

¹⁹ Dahlheim: Augustus, s. 181.

²⁰ Cass. Dio 53, 12, 3. (= Cassius Dio, Roma Tarihi 53. Kitap; 12. Bölüm, 3. Paragraf).

Octavianus'un yönetimi altındaki on eyalet arasında Kilikya, Suriye, Hispania, Mısır ve Galya yer alır. Cumhuriyet hülyasını ayakta tutabilme ve şüphelerini rahatlatılabilme adına bu idari görevini önce on seneliğine üstlenir.²¹ Lakin bu süre Princeps'in ömrünün sonuna kadar provincialarını elinde tutabilecek şekilde iki kere beşer, iki kere de onar yıl olmak üzere toplam dört kere uzatılır. Bu da Senatonun belli bir zaman sonra Augustus'u otokrat olarak kabul ettiğinin ya da en azından kabul etmek zorunda kaldığının emaresi olarak algılanmalıdır.²² Genç Caesar, emrindeki eyaletleri bir proconsul olarak, daha doğrusu her yerde aynı zamanda bulunamayacağından dolayı temsilciler (legati) vasıtasıyla yönetir. Onun sorumluluğu dışında kalan eyaletlerin valileri ise Senato tarafından atanır.

Bu idare paylaşımıyla Augustus kendi tekil yönetimine yasal zemin hazırlamış ve Senatonun provincialar üzerindeki kontrol yetkisi elinden alınmıştı. Ne ona verilen eyaletleri, koşullar elverdikçe meclise iade edeceği sözüne de idare yetkisinin on sene olarak sınırlandırılması senatörleri yanıltmaya yetmemişti. Onlar gelişmelerin kendilerini otokrasiyegötürdüğünün farkındalardı. Princeps, eyalet yönetiminin ve orada koşullanmış lejyonların temelini oluşturduğu gücüyle senatörleri iç ve dış politikayı belirleme haklarından mahrum bırakmıştı. Senatörler gözden düşme korkusuyla veya can ve mallarını kaybetme endişesiyle bu tasarıya onay vermek zorunda bırakılmıştı. Onların büyük bir bölümü Octavianus'un iki kez ordusuyla Roma'ya yürüdüğünü ve bunu tereddütsüz tekrarlayabileceğinin bilincinde lerd i. Bundan ziyade aristokratlar, cumhuriyetçi geleneklerin emperyal genişlemeyle birlikte getirdiği sorumlulukları ve problemleri çözmeye yetersiz kaldığına birçok kere şahit olmuşlardı. Herkes eski res publica'ya dönülemeyeceğinin farkında olsa da, toplum huzurunun sağlanması açısından ifadelerin yine de doğrutuda olması gerekiyordu. Özetle M. Ö. 27 senesinde bir darbecinin Cumhuriyetle uzlaşması sonucu Roma Cumhuriyeti'nden Roma İmparatorluğu'na geçiş süreci başlar. Olağanüstü bir performansla sergilenen bu kurgulanmış oturumlar, senatörlerin onurlarını koruması ve resmîyette onları belirleyici güç olarak tanınması sebebiyle otokrasiyi onlar için katlanılabilir hale getirmişti.²³

²¹ Cass. Dio 53, 13. (=Cassius Dio, Roma Tarihi 53. Kitap; 13. Bölüm).

²² Eck: Augustus und seine Zeit, s. 45.

²³ Dahlheim: Augustus, s. 182f.

AUGUSTUS: ÜNVANLARI VE ONA SENATO TARAFINDAN VERİLEN ONURLAR

Augustus filiyatında özellikle kendisinin bir kral olmadığını ve sadece Cumhuriyet döneminde de var olan görevleri üstlendiğini vurgular. Kendisinin yetki yönünden diğer aristokratlardan bir farkı olmadığını ancak M. Ö. 27'den sonra o to rite/saygınlık (auctoritas) açısından diğer yurttaşlarının önüne geçtiğini belirtir.²⁴ Sosyal kökenli "auctoritas" kavramının politikada karşılığı bulunmasa da Romalılar onun ne manaya geldiğini bilmekteydi: Auctoritas kelimesi ardında muazzam bir maddi güç, askeri destek, büyük zaferler, devasa bir taraftar kitlesi ve devletin kaoslardan çıkarılması gizliydi. Bunların toplamı "Princeps" ifadesine sınırsız bir üstünlük ve engel tanımayan bir komuta yetkisi sağlıyordu.²⁵

13 Ocak oturumundan bir kaç gün sonra Caesar'ın halefine Senato tarafından onun birincil konumunu belirten "Princeps" ("Roma Cumhuriyeti'nin birinci vatandaşı"; "Senaton'un baş lideri") ve "Augustus" ("yükseltilmiş/seçilmiş kişi; soylu, şanlı olan") ünvanları verilir. Augustus latince "augere" den ("artmak, çoğalmak") türetilmiş daha çok dini boyutlu bir cognomendir. Octavianus, aynı selefi Caesar gibi iktidarına ilahi bir meşruiyet kazandırma çabası içerisindeydi. Actium'dan beri tanrılar tarafından korunan ve devletin kurtarıcısı olarak kabul edilen Caesar'ın oğlu kendisine, ilahi konumunu belirten bir isim bulma arayışına girmişti. O aslında Suetonius'un da belirttiği üzere "Romulus" ismini alıp, Roma'nın ikinci kurucusu olarak anılmak istiyordu.²⁶ Lakin bu cognomen Romalıların lanetlediği ve tekrar geri getirilmesine izin vermeyeceklerine dair ant içtikleri monarşiyi çağırıştıyordu. Ayrıca Romulus kardeş katiliydi ve bir tiran olması gerekçesiyle senatörler tarafından parçalanmıştı. Uzun istişareler sonucu Octavianus danışmanlarının tavsiyesine uyarak, "Augustus" adını almayaya karar verir. Sadece tanrılar ve kutsal mekanlar için kullanılan bu ismin bir insana verilmesi ona yeni bir anlam kazandırır. Yeni cognomen'i, Romulus'un katil ve tiran sıfatlarını barındırmaksızın sadece onun erdemlerine, ilk ve şimdi de ikinci Roma kurucusuna yol gösteren kutsal işarete (augurum augustum, yani "yüce tanrılara danışma") ve Roma'yı dünyanın hâkimi/efendisi yapma sözünün yerine getirileceğine işaret etmekteydi.²⁷

²⁴ Aug., Res Gestae 34. (=Augustus; Filyatı 34. Bölüm).

²⁵ Dahlheim: Augustus, s. 184f.

²⁶ Suet., Aug. 7, 2. (=Suetonius, Augustus 7. Kitap; 2. Bölüm).

²⁷ Heuss: Römische Geschichte, s. 286; Dahlheim: Augustus, s. 190ff.

Latince “Birinci” manasına gelen “Princeps” “Princeps senatus” dan türetilmiştir (“senatörler arasında birinci”). Bu ünvan Cumhuriyet döneminde Senatonun en yaşlı ve saygın üyesini tanımlıyordu. Genelde oturumlarda ilk söz hakkına sahip olan bu senatörlerin tavsiyelerine genelde riayet edilirdi. Bu ünvan aynı zamanda devlete üstün hizmetlerde bulunmuş şahıslara verilirdi. Gnaeus Pompeius da bunlardan sadece birisiydi. Augustus ise Princeps ünvanıyla kendini “Birinci Yurttaş” ilan ederek, aslında karar ve komuta yetkisinin öncelikle kendisinde olduğunu vurgulamak istemişti.²⁸

Genç Caesar’ın yeni isim arayışı bundan seneler önce başlar. M. Ö. 38’de Gaius ismini “Imperator” olarak (“Baş Komutan”) değiştirir. M. Ö. 27 yılında da yeni ünvanlar ve isimler olarak hitap şekline son halini verir: *Imperator Caesar divi filius Augustus*, yani “tanrılaşmış olanın oğlu Komutan Caesar Augustus”. Burada isim sıfatında kullanılan “Imperator” onu askeri bir lider olarak tamamen lejyonerlerine bağlar ve onlara savaş ve ganimet dolu bir yaşam sözü verir. Praenomen imperatoris ile Octavianus Actium’den çok önceleri ordular üzerindeki yegane emir yetkisinin kendisinde olduğunu göstermeye çalışır. Bir askeri ünvanı ön isim olarak kullanması onun gücünü silahlı birliklerden alan bir askeri despot olduğunu göstergesidir.²⁹ Bunların dışında 13 Ocak’ta Augustus’a ilave tenneşe yapraklarından yapılmış ve savaşta yurttaşını kurtaran askerle verilen Corona civica (“yurttaş tacı”) giyme hakkı tanınır, kapısı zaferi sembolize eden defne dalları ile süslenir ve Senatonun toplandığı curia’da sergilenmek üzere onun cesaretini, merhametini, adaleti ve fedakarlığını temsil eden bir altın kalkan hediyedir.³⁰

SONUÇ

Yetmiş altı yaşında vefat eden Princeps bütün bir devre damgasını vurmuştur. Askeri yönü zayıf olmasına rağmen generalleri ve zekâsı sayesinde imparatorluğu Atlantik Okyanusu’ndan Fırat Nehrine, Nil Nehrin’den Ren Nehrin’e kadar genişletmiştir. Octavianus-Augustus’un en büyük başarısı ve onu diğer büyük komutanlardan, imparatorlardan ayrıcalıklı kılan ise onun Principatusu’yla Roma’ya iç huzuru, barışı getirmesi, istikrarı sağlaması, Roma halkını refaha erdirmesi ve emperyal büyüme teşvik etmesidir.

Yapılan inceleme Actium’den sonra Roma’nın yegane hakimi haline gelen ve adım adım devletin kontrolünü eline geçiren Augustus’un

²⁸ Schlange-Schöningen: Augustus, s. 7.

²⁹ Deininger: Von der Republik zur Monarchie, s. 985-993.

³⁰ Aug., Res Gestae 34. (=Augustus, Filyatı 34. Bölüm).

Cumhuriyet'in yenileyicisi olmadığını açıkça göstermektedir. Kendisinin ve yandaş tarihçilerin ilan ettiği *res publica restituta* ise sadece propagandadan ibarettir. Principatus'un monarşik bir yapı olduğunun en başlıca kanıtı, Caesar'dan sonra onun oğlu olarak kendisinin iktidara gelişi ve evlatlık aldığı Tiberius'un onun selefi oluşudur.

KAYNAKLAR

BİRİNCİL KAYNAKLAR

- Augustus: Res Gestae Divi Augusti, Tatenbericht, Augustus'un Filyatı, Almanca çeviri Marion Giebel, Latince, Yunanca ve Almanca Metin, Stuttgart 1975.
- Cassius Dio: Römische Geschichte (Roma Tarihi), IV. Cilt, Kitaplar 51-60, Almanca çeviri Otto Weh, Latince ve Almanca Metin, Zürih; Münih 1986.
- Horatius: Sämtliche Werke (Eserleri), Almanca çeviri Hans Färber, Latince ve Almanca Metin, Münih 1970.
- Tacitus: Annalen I-VI, Almanca çeviri W. Sontheimer, Almanca Metin, Stuttgart 2007.
- C. Suetonius Tranquillus: Divus Augustus, De Vita Caesarum, Liber II, Almanca çeviri Dietmar Schmitz, Latince ve Almanca Metin, Stuttgart 2006.

İKİNCİL KAYNAKLAR

- Eck, Werner: Augustus und seine Zeit, Münih 2003.
- Dahlheim, Werner: Geschichte der Römischen Kaiserzeit, Münih 2003.
- Dahlheim, Werner: Augustus, Anführer, Herrscher, Heiland, Münih 2010.
- Deininger, Jürgen: Von der Republik zur Monarchie, Ursprünge der Herrschaftstitulatur des Prinzipats, in: ANRW, s. 981-984.
- Dettenhofer, Maria: Herrschaft und Widerstand im augusteischen Prinzipat, Die Konkurrenz zwischen res publica und domus Augusta, Stuttgart 2000.
- Heuss, Alfred: Römische Geschichte, Braunschweig 1976.
- Meyer, Ernst: Römischer Staat und Staatsgedanke, Münih 1975.
- Schlange-Schöningen: Augustus, Darmstadt 2005.